

ALBERT NOWACKI

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ТА РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ В УКРАЇНІ: ПОЛЬСЬКА РЕЦЕПЦІЯ

Коли після розвалу Радянського Союзу Україна проголосила свою незалежність від 24 серпня 1991 року, саме Польща була першою державою на світі, яка ще того самого року визнала новоутворену українську державу, що, без сумніву, створило корисний ґрунт для подальшого розвитку взаємних відношень цих двох країн. Про значення цієї епохальної події найкраще говорять слова українського історика, Ярослава Грицака, який стверджував, що “беручи до уваги факти присутні в польсько-українських відносинах у 1939-1947 рр., кількість пролитої крові, трагедії та жертви, те, що сталося в наших взаємних контактах після 1989-го року, можна назвати справжньою мирною революцією”¹.

Досить швидко налагодили контакти голови обох держав, наслідком чого було підписання „Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини та співробітництво” від 18 травня 1992 року². У згаданому документі було підкреслено, що обидві держави визнають існуючі державні кордони, відмовляються від будь-яких територіальних претензій у майбутньому, а також що домовляються про взаємовигідну співпрацю в багатьох площинах³.

Dr ALBERT NOWACKI – adiunkt, Katedra Literatury Ukrainińskiej i Białoruskiej, Instytut Filologii Słowiańskiej KUL; e-mail: anowacki@kul.lublin.pl

¹ I. CHRUSLIŃSKA, *Ukraina. Przewodnik Krytyki politycznej. Z Jarosławem Hrycakiem rozmowa Iza Chruslińska*, Gdańsk – Warszawa 2009, s. 166. Тут і далі – переклад автора.

² W. SERCZYK, *Historia Ukrainy*, Wrocław–Warszawa–Kraków 2001, s. 384.

³ *Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy* [Електронний ресурс:] Internetowy System Aktów Prawnych Sejmu RP. Режим доступу: <http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjA>

Контакти між Польщею та Україною на політичному рівні були поправними, ввічливими та добросусідськими, але, як помітив Пшемислав Журавські вель Граєвські, попри те, що взаємні відносини були дуже добрими, вони відзначалися відсутністю конкретного змісту⁴. Виразне пожавлення у контактах обох держав можна було запримітити, коли президентом України став Леонід Кучма. За словами Анджея Хойновського, це було можливе завдяки „дружнім особистим відносинам між головою української держави та президентом Республіки Польща, Александром Квасневським”⁵. Знання політичних обставин Західної і Східної Європи, особисті стосунки з багатьма польськими, європейськими та українськими політиками, дозволяли Квасневському „прямувати важким «шляхом пошуку примирення», причому не тільки у своїх діях на користь польсько-українського поєднання”⁶, але й у наступні роки. У другій половині 1990-их рр. почала збільшуватись частота польсько-українських зустрічей на найвищому рівні, а співробітництво Варшави та Києва почали називати „стратегічним партнерством”⁷. Це ще не мало впливу на розвиток економічних відносин, але значною мірою вплинуло на польсько-українські дебати відносно непростого спільного минулого та взаємного примирення.

Разом з розвитком польсько-українських відносин на політичному рівні, можна було помічати інтенсивний розвиток культурних взаємин, які, до речі, також мали свою багатолітню історію. По обидва боки державного кордону почали з’являтися спільні культурні, літературні та наукові проекти, які привернули зацікавлення як поляків, так і українців культурою та історією свого сусіда. На польському книжковому ринкові з’явилися численні книжки про історію та культуру України, авторами яких були Гжегож Мотика⁸, Тадеуш Ольшанський⁹, Гжегож Пшебінда¹⁰, Владислав

AahUKEwjK75bN9v7HAhXGvHIKHANvBes&url=http%3A%2F%2Fisap.sejm.gov.pl%2FDownload%3Fid%3DWDU19931250573%26type%3D2&usg=AFQjCNFrqOt-lksnmXLjrzHHyNtEMBj02g

⁴ P. ZURAWSKI vel GRAJEWSKI, *Polish-Ukrainian Relations 1991-2002* [Електронний ресурс:] Fundacja im. Stefana Batorego. Режим доступу: http://www.batory.org.pl/ftp/program/forum/eu_ukraine/polish_ukrainian_relations.pdf

⁵ A. CHOJNOWSKI, *Ukraina*, Warszawa 2006, с. 233.

⁶ W. MOKRY, *Przedmowa*, [в:] M. OLCZAKA, *Misja Ukraina*, Warszawa 2016, с. 11.

⁷ A. CHOJNOWSKI, *Ukraina*, с. 233.

⁸ G. МОТЫКА, *Tak było w Bieszczadach*, Warszawa 1999; той же, *W kręgu „Łun w Bieszczadach”*. *Szkie z najnowszej historii polskich Bieszczad*, Warszawa 2009; той же, *Od rzezi wołyńskiej do akcji „Wisła”*. *Konflikt polsko-ukraiński 1943-47*, Kraków 2012; той же, *Cień Kłyma Sawura*. *Polsko-ukraiński konflikt pamięci*, Gdańsk 2013; той же, *Wołyń '43. Ludobójcza czystka – fakty, analogie, polityka historyczna*, Kraków 2016, та ін.

Серчик¹¹, Томаш Стриєк¹², Анджей Хойновські¹³, польською мовою вийшли книжки Наталії Яковенко та Ярослава Грицака¹⁴. У той сам час виникали нові наукові опрацювання з питань української мови та літератури, авторами яких були, напр.: Владзимеж Вільчинські¹⁵, Оля Гнатюк¹⁶, Стефан Козак¹⁷, Агнешка Корнеєнко¹⁸, Михайло Лесів¹⁹, Агнешка Матусяк²⁰, Володимир Мокрий²¹, Флоріян Неуважний²², Фелікс Чижевські²³, Мар'ян Юрковські²⁴. Польський читач отримав можливість ознайомлення з творами кращих сучасних українських письменників, оскільки польською мовою перекладалися не тільки книжки Юрія Андруховича (*Rekreacje*, 1994; *Moscoviada. Powieść grozy*, 2000; *Perwersja*, 2003; *Dwanaście kręgów*, 2005; *Tajemnica*, 2008) і Оксани Забужко (*Badania terenowe nad ukraińskim seksem*,

⁹ T. OLSZAŃSKI, *Historia Ukrainy XX w.*, Warszawa 1991.

¹⁰ *Większa Europa. Papież wobec Rosji i Ukrainy*, Kraków 2001.

¹¹ W. SERCZYK, *Historia Ukrainy*; той же, *Na płonącej Ukrainie. Dzieje Kozaczyzny 1648-1651*, Warszawa 2007; той же, *Na dalekiej Ukrainie. Dzieje Kozaczyzny do 1648 roku*, Kraków 2008.

¹² T. STRYJEK, *Ukraińska idea narodowa okresu międzywojennego. Analiza wybranych koncepcji*, Wrocław 2000; той же, *Jakiej przeszłości potrzebuje przyszłość?: interpretacje dziejów narodowych w historiografii i debacie publicznej na Ukrainie 1991-2004*, Warszawa 2007.

¹³ A. CHOJNOWSKI, *Ukraina*, Warszawa 1997.

¹⁴ N. JAKOWENKO, *Historia Ukrainy. Od czasów najdawniejszych do końca XVIII wieku*, Lublin 2000; J. HRYSAK, *Historia Ukrainy (1772-1999). Narodziny nowoczesnego narodu*, Lublin 2000.

¹⁵ W. WILCZYŃSKI, *Leksykon kultury ukraińskiej*, Kraków 2004.

¹⁶ O. HNATYUK, *Pożegnanie z imperium. Ukraińskie dyskusje o tożsamości*, Lublin 2003.

¹⁷ S. KOZAK, *U źródeł romantyzmu i nowożytnej myśli społecznej na Ukrainie*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978; той же, *Ukraińscy spiskowcy i mesjaniści. Bractwo Cyryla i Metodego*, Warszawa 1990; той же, *Polacy i Ukraińcy. W kręgu myśli i kultury pogranicza. Epoka romantyzmu*, Warszawa 2005.

¹⁸ A. KORNEJENKO, *Ukraiński modernizm. Próba periodyzacji procesu historycznoliterackiego*, Kraków 1998.

¹⁹ M. ŁESIÓW, *Ukraina wczoraj i dziś*, Lublin 1994; той же, *Rola kulturotwórcza ukraińskiej Cerkwi greckokatolickiej*, Lublin 2001.

²⁰ A. MATUSIAK, *W kręgu secesji ukraińskiej. Wybrane problemy poetyki twórczości pisarzy „Młodej Muzy”*, Wrocław 2006.

²¹ W. MOKRY, *Literatura i myśl filozoficzno-religijna ukraińskiego romantyzmu. Szewczenko, Kostomarov, Szaszkiewicz*, Kraków 1996; той же, „*Ruska Trójca*”. *Karta z dziejów życia literackiego Ukraińców w Galicji w pierwszej połowie XIX wieku*, Kraków 1997; той же, *Papieskie posłania Jana Pawła II do Ukraińców*, Kraków 2001; той же, *Duchowe źródła pomarańczowej rewolucji na Ukrainie w 2004 roku*, Kraków 2006.

²² F. NIEUWAŻNY, *O poezji ukraińskiej: od Iwana Kotlarewskiego do Liny Kostenko*, Białystok 1993.

²³ F. CZYZEWSKI, *Fonetyka i fonologia gwar polskich i ukraińskich południowo-wschodniego Podlasia*, Lublin 1994.

²⁴ M. JURKOWSKI, *Ukraińska terminologia hydrograficzna*, Wrocław 1971; O. ŚPIWAK, M. JURKOWSKI, *Ukraińsko-polski słownik syntaktyczny: (różnice w łączliwości syntaktycznej około 1700 słów i wyrażen z ilustracjami z klasycznej i współczesnej literatury ukraińskiej oraz prasy)*, Warszawa 2003.

1996; *Bajka o kalinowej fujarce*, 2000; *Siostró, siostró*, 2003; *Muzeum porzuczonych sekretów*, 2009), але й Софії Андрухович (*Kobiety ich mężczyzn*, 2007, *Siomga*, 2009), Любка Дереша (*Kult*, 2005; *Arche. Monolog, który wciąż jeszcze trwa*, 2005), Сергія Жадана (*Big Mac*, 2005; *Depeche Mode*, 2006; *Anarchy in the UKR*, 2007; *Woroszyłowgrad*, 2013; *Mezopotamia*, 2014), Ірени Карпи (*Freud by płakał*, 2006), Тараса Прохаська (*Niezwykli*, 2002; *Z tego można zrobić kilka opowiadań*, 2005), Наталки Сняданко (*Kolekcja namiętności*, 2004; *Ahatanhel*, 2008; *Lubczyk na poddaszu*, 2014) і багатьох інших.

Слід, однак, наголосити на тому, що у більш широкому масштабі польське суспільство почало цікавитись Україною тільки в 2004 році, коли внаслідок фальсифікованих президентських виборів, у нашого східного сусіда спалахнула Помаранчева революція. Тоді на Майдані з'явилися не тільки польські політики з Лехом Валенсою на чолі і зарясніли польські прапори, принесені поляками з метою показати протестувальникам підтримку з боку їхнього західного сусіда. Як помітив Марцін Войцеховський, „Події в Україні заповнили багатьох поляків, які переживали їх як повторення пориву Солідарності”²⁵. Жителі не тільки Польщі, але й інших європейських держав „чи не вперше у своєму житті почули щось більше про Україну, та й відразу в позитивному контексті”²⁶, що було можливе завдяки польським політикам та польським ЗМІ, які багато уваги приділяли цьому питанню.

Контекст Помаранчевої революції яскраво показав польській громадській думці, що українське питання займає особливе місце в польській зовнішній політиці, про що неодноразово наголошували як польські, так і світові засоби масової інформації. Особливо помітною постаттю польського політичного середовища був колишній президент Республіки Польща, Александр Квасневський, який погодився зіграти роль посередника-медіатора між обома сторонами конфлікту в Україні. На думку Мацея Ольхави, найбільшим досягненням Квасневського була спроба розв'язати суперечки між урядом та опозицією, залучаючи до них голови інших європейських держав та представників Європейського Союзу, щоб не створювати враження, що конфлікт в Україні це вияв польсько-російського змагання на території України²⁷. Велику роль Квасневського в досягненні компромісу під час Помаранчевої революції підкреслював також колишній президент

²⁵ M. WOJCIĘCHOWSKI, *Pomarańczowy Majdan*, Warszawa 2006, s. 325.

²⁶ Там же, s. 325.

²⁷ Див. M. OLCZAKA, *Misja Ukraina*, s. 47.

України, Віктор Ющенко, який сказав: „важливим моментом політичної біографії Александра Квасневського вважаю його активну діяльність під час Помаранчевої революції в Україні. Я переконаний у тому, що саме його голос та далекозорість значною мірою посприяли тому, що гостра політична криза завершилась перемогою української демократії”²⁸.

Численні телевізійні передачі, трансляції подій, газетні репортажі та статті, які виникали в розпал Помаранчевої революції та після її завершення, ще більше поширювали знання поляків про Україну та збільшували до неї інтерес. Результатом була, між іншим, зміна сприймання України у свідомості польських громадян, які у своєму східному сусіді почали вбачати не тільки „дику країну” пострадянського простору²⁹, а нормальну європейську державу з багатою та цікавою культурою, яка може бути метою зацікавлень, ділових договорів та туристичних подорожей.

Покращенню образу України та українців в очах статистичного поляка посприяло також спільне з Україною проведення чемпіонату по футболу Євро-2012. Жителі по обидва боки кордону сподівалися значного поживлення туристичного руху та наближення України до Заходу і Європейського Союзу, а українські ЗМІ майже одним голосом підкреслювали, що „Польща це не тільки адвокат України в Європі, але й рівноправний партнер номер один”³⁰. Тоді, здається, це були швидше за все сподівання, оскільки, як завважує Пьотр Погожельські, важко сказати, щоб чемпіонат Європи по футболу дійсно наблизив Польщу та Україну³¹, але вже події 2013 року довели, що це не були лише пусті слова.

²⁸ *Wygraliśmy przyszłość: 10 lat prezydentury Aleksandra Kwaśniewskiego. Przemówienia, wywiady, dokumenty (wybór)*, wybór i oprac. red. M. Jaśkiewicz, Warszawa 2008, с. 24-25.

²⁹ Про польські стереотипи у відношенні до України та її громадян, про польську „зверхність” та упередженість дуже вдало писав один із польських журналістів, який підкреслював, що для пересічного поляка Україна це свого роду terra incognita, це щось на кшталт лячного Толькіновського „Мордору”, який нависає над Польщею на схід від Бугу. Ширше про те див. Z. SZCZEREK, *Przyjdzie Mordor i nas zje czyli tajna historia Słowian*, Kraków 2013.

³⁰ P. POGORZELSKI, *Barszcz ukraiński*, Gliwice 2014, с. 319. З нагоди цієї події також світ побачили різні книжкові видання, див. напр.: M. ŁACH, *Euro-2012. Wyzwania graniczne dla Polski i Ukrainy*, Warszawa 2008; M. CISZEWSKI, *Upał*, Kraków 2012; P. POGORZELSKI, *2012 porad na Euro, czyli jak pojechać na Ukrainę i trafić gdzie trzeba*, Warszawa 2012; D. NOWACKA, A. ŚWIĆ, A. NOWACKI, *Let's talk! Porozmawiajmy! Popozmawiajmo! English-Polish-Ukrainian qu-intessential phrasebook. Angielsko-polsko-ukraiński niezbędny słownik językowy. Англійсько-польсько-український розмовник першої необхідності*, Lublin 2012.

³¹ P. POGORZELSKI, *Barszcz ukraiński*, с. 330.

Коли 21 листопада 2013 року Кабінет Міністрів України видав *Розпорядження № 905-р*³², в якому йшлося про призупинення підписання Угоди про асоціацію між Європейським союзом та Україною, навряд чи хтось міг би передбачити, що це й буде причиною цілого ланцюга подій, які відомі сьогодні як „український Євромайдан”.

Найновіша українська революція почалася від невеликої замітки в мережі Фейсбук, якою український журналіст, Мустафа Наєм, закликав людей прийти на Майдан: „Ладно, давайте серйозно. Вот кто сегодня до полуночи готов выйти на Майдан? Лайки не считаются. Только комментарии под этим постом со словами «Я готов». Как только наберется больше тысячи, будем организовываться”³³. Ще того самого вечора на центральну площу Києва прийшло кілька тисяч людей. Як пише Соня Кошкіна, „того сльотавого холодного вечора, саме в день дев’ятої річниці Помаранчевої революції, ніхто з присутніх на Майдані не міг уявити, що рівно через три місяці – день у день, Віктор Янукович підпише Мирну угоду, де-факто – капітуляцію, погодиться на дострокові президентські вибори, а потім ганебно втече з країни”³⁴. Уже незабаром новини із української столиці заволоділи європейськими, у тому числі і польськими ЗМІ.

Майже від самого початку на Майдані були присутні кияни польського походження, поляки, що мешкали в Києві та польські політики. За даними Агнески Корнеєнко, першим із польських політиків, який з’явився на Майдані, був польський євродепутат, Павел Коваль³⁵, потім прибули Ярослав Качинський, Радослав Сікорський, Єжи Бузек і багато інших. До столиці України приїхали польські журналісти, які й готували матеріали для вітчизняних ЗМІ. Багатьом журналістам згадані матеріали слугували також для написання книжок про події в країні нашого сусіда, хоча монографії про українські події писали також окремі письменники та вчені. З огляду на розмір цієї статті, для потреб нашого аналізу ми вирішили не брати до уваги журнальні та газетні статті, а саме щойно згадані книжкові публікації.

³² *Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами – членами, з іншої сторони* [Електронний ресурс:] Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/905-2013-%D1%80>

³³ М. НАЕМ, *Пост від 21 листопада 2013 р.* [Електронний ресурс:] Facebook. Режим доступу: <https://www.facebook.com/Mustafanayem/posts/10201177280260151>

³⁴ С. КОШКІНА, *Майдан. Нерозказана історія*, Київ 2015, с. 31.

³⁵ А. КОРНИЕЄНКО, *Pełzająca wojna. Quo vadis Ukraino?*, Краків, с. 11.

Одними із перших польських книжок, присвячених Революції гідності в Україні, були *Повстаюча війна* А. Корнєєнко, „...і зійде наш гнів на їхні голови!” Марціна Вирвала, *Сотні свободи* Міхала Кацевича та *Кров і земля* Войцеха Мухи, трохи пізніше друком вийшла збірка есе *Тропік Україна* за редакцією Юрія Андруховича та видане окремою книжкою його ж інтерв'ю з Павлом Смоленським. Майже всі згадані автори намагалися зрозуміти, а потім пробували пояснювати це своїм польським читачам, який, власне, справжній привід вибуху українських протестів.

На початку вітчизняні ЗМІ стверджували, що український Євромайдан це громадський протест за інтеграцію з Європейським союзом, завданням якого було спонукати президента Януковича підписати Угоду про асоціацію з ЄС, а коли той не підписав її, протестувальники змінили свої вимоги і бажали відставки президента, уряду прем'єр-міністра Миколи Азарова та дострокових виборів. Журналісти звернули, однак, увагу, що таке висвітлення питання є однобоке. На підтвердження цих слів Войцех Муха наводить слова київського таксиста, одного із своїх співрозмовників: „Це не проєвропейський протест. Це протест проти бандитської влади, яка охопила всі галузі громадського життя. Це протест проти суспільного розшарування, яке у нас особливо велике”³⁶. Про корупційну систему в Україні пише також дуже промовисто у своїй репортерській книжці Ігор Мецік, який детально проаналізував систему „кришування” на прикладі кримських „бізнесменів”, що пройшли дорогу від рекетира до чиновника державної установи. Свої дослідження журналіст блискуче підсумував, наводячи слова одного із своїх місцевих співрозмовників: „Революція, чи контрреволюція, в Україні немає непідкупних людей, бувають лише невдало сформульовані пропозиції та недоговорені суми”³⁷.

Деякі коментатори звертали увагу на те, що, принаймні на початку, Євромайдан відмовлявся від політики, оскільки, як помітила Катя Петровська,

тепер всі були на Майдані, оскільки там вже не було політики, політика висмоктала ціле повітря і тому всі подалися на Майдан, бо не було іншого способу, щоб протистояти деспотизму влади, або, просто, щоб жити. На Заході казали, що українці стоять за демократію, але вони просто заступалися за свою гідність, за зовсім звичайні речі, які важко назвати, щоб не дивитися на своє обличчя з засоромленням,

³⁶ W. MUCHA, *Krew i ziemia. O ukraińskiej rewolucji*, Warszawa 2014, s. 26.

³⁷ I. МІЕСІК, *Sezon na słoneczniki*, Warszawa 2015, s. 119.

нарешті, за майже фізіологічну потребу, щоб звичайно лишитися людиною та захищати своє право бути людиною³⁸.

Подібний тон прозвучав у розповіді молодого українського письменника, Макса Кідрука, книжка якого вийшла в Польщі за місяць до її української прем'єри. Автор запитував:

Чому всі мої європейські знайомі, з якими підтримую зв'язки [...], думають, що головною, а то й одинокою причиною Євромайдану є відмова підписання Януковичем Угоди про інтеграцію з ЄС? Я, безумовно, «за» інтеграцію, хочу бачити свою країну частиною європейської спільноти, але бути частиною Європи означає для мене визнавати європейські цінності, що не співзвучне з написом «European Union» на обгортці закордонного паспорта³⁹.

Найважливішим питанням, на яке особливо звертали увагу польські коментатори, була, без сумніву, проблема українського націоналізму. Перед тим явищем застерігали своїх співвітчизників консервативні, „праві” та прохристиянські ЗМІ. Деякі журналісти намагалися представити Майдан як „бандерівський”, „шовіністичний” та „антипольський”. Сповнений сумніву був також В. Муха, журналіст консервативної „Фронди”, який, прибувши на Майдан, почув оклики «Слава Україні! – Героям слава», «Україна понад усе» і тому подібні. Як згадує сам Муха, „Мені було противно, оскільки я знаю багато історій, коли згадані гасла були останніми словами, які довелося почути моїм землякам”⁴⁰. Але дещо пізніше той самий журналіст додає:

На барикаді «Свободи» видно емблеми УПА, СС-Галичина ОУН та інші. Ніде правди діти, цей елемент тотожності здається повсюдним серед свободівців. Але правда така, що коли бачать жилетку з написом «Газета польська», яку я одягнув уперше [...], почали кричати: «Jeszcze Polska nie zginęła, Ukraina також żywa»⁴¹.

Марія Степан, журналістка телеканалу TVP1 також намагається зрозуміти та виправдати цей феномен. На її думку, згадані майданові оклики є доказом того, українці нарешті наважилися говорити про свою батьківщину, хоча справедливо додає, що „в Польщі не всім таке подобається. І ті

³⁸ *Zwrotnik Ukraina*, ред. J. Andruchowycz, Wołowiec 2014, с. 52-53.

³⁹ М. КІДРУК, *Ja, Ukrainiec*, Warszawa 2015, с. 208.

⁴⁰ W. МУХА, *Krew i ziemia...*, с. 21.

⁴¹ Там же, с. 33.

бандерівські гасла, і те, що голова партії ПiС подався на Майдан, а на додаток він ішов у поході поруч із українським націоналістом...»⁴².

Зараз ніхто не збирається заперечувати, що на Майдані не було представників українських націоналістів, що там не було червоно-чорних прапорів та символіки, яка прямо асоціюється з українським націоналізмом. Однак польські журналісти стараються пояснити своєму суспільству, що нашим сусідам просто бракує авторитетів, на яких вони могли б будувати свою національну ідентичність. Коли Ігор Мецік у розмові з Юрієм Шухевичем звернув увагу, що такі авторитети, як УПА чи бандерівці, у найкращому випадку, дещо сумнівні, Шухевич відповів: „Тоді на чому маємо будувати нашу єдність та тотожність? На чому, питаю? На лицарських епосах Київської Русі? На біографіях таких українців, як Хрущов або Брежнєв? А може на більшовицькій легенді Стаханова? Скажіть мені, на чому? Я охоче дізнаюсь!»⁴³. Йому співзвучить вже згадуваний Войцех Муха, який підтримує цю думку, пишучи:

Подобається це нам, чи ні, ніде правди діти: українці хочуть бути вільним, сильним та вповні незалежним народом. Вони навіщомацки використовують кліше, які часто підносять їх різні сумнівні авторитети. Бо як інтерпретувати поведінку молодих юнаків з відзнаками ОУН та УПА, які вітають тебе окликом «Jeszcze Polska nie zginęła» та ще й без жодної ноти жалю в їхніх голосах?⁴⁴.

Польські учасники майданівських протестів підкреслюють, що червоно-чорних прапорів на Майдані не так багато, як би хотіли деякі політики та деякі представники ЗМІ, а називати протест „шовіністичним” чи „антипольським” це велика помилка⁴⁵. Кшиштоф Войцеховський, також учасник Євромайдану, написав, що „рішуча більшість українців не стоїть там за Бандеру [...], тільки, як і я, за нормальність. І так собі думаю, для них немає жодного значення, який прапор над ними майоріє”⁴⁶. Про те ж саме можна прочитати в книжці Яцека Ленського, який пригадує, що про чорні карти своєї історії самі українці знають справді мало. Як пише автор, у їхніх

⁴² М. СТЕПАН, *Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć. Reportaże z Ukrainy*, Warszawa 2016, с. 37.

⁴³ І. МІЕСІК, *Sezon na słoneczniki*, с. 30.

⁴⁴ W. MUCHA, *Krew i ziemia...*, с. 86.

⁴⁵ К. ВОЈСІЕСНОВСЬКИЙ, *Stoję za normalność*, „Wołanie z Wołynia” („Воляння з Волині”) 2014, № 1 (116), с. 39; А. НОВАСЬКИЙ, *Mój pobyt w Kijowie*, [Електронний ресурс:] Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Режим доступу: <http://www.kul.pl/files/98/Kijow.pdf>

⁴⁶ К. ВОЈСІЕСНОВСЬКИЙ, *Stoję za normalność*, с. 39.

уявленнях „Бандера це такий антирадянський партизан, який не дуже панькався з ворогами. А що часом це були поляки? Нічого, давно минулі часи, немає потреби про це говорити. Адже сьогодні жодних приводів для сварок нема”⁴⁷.

З другого боку, коментатори революційних подій в Україні помічають, що на підкресленні присутності націоналістів на Майдані залежить також російській пропаганді. Особливо Юрій Андрухович з притиском підкреслює, що

кожній політичній ініціативі в Україні, яка має на меті здобуття незалежності від Росії, наклеюють ярлик бандерівців, нацистів та антисемітів. Росіяни не мають іншої концепції та й не мусять їх мати, оскільки легко використовують кліше з минулого [...] – кожна ініціатива, яка має на меті вирвати Україну з обіймів Москви, завжди тотожна з фашизмом. Фашизм треба бити. Крапка”⁴⁸.

Майже всі наведені тут автори звернули увагу на російський фактор в антиукраїнській кампанії. Як пише А. Корнеєнко, „від кількох місяців ми живемо в двох альтернативних дійсностях”⁴⁹, оскільки з одного боку помічаємо героїв Майдану, жертви боротьби за „нормальність” України, за демократію та життя без корупції, з другого боку ЗМІ, особливо російські, кажуть про „фашистів”, „бандерівців” та „американських найманців”. Це прямо виникає із слів Мацея Ястшембського, який помітив, що в Росії „від багатьох місяців відношення державних мас-медіа до того всього, що торкалося української кризи, було дуже однозначне. У Києві фашисти, яких підтримує США, ЄС, здійснили переворот, а Росія намагається призупинити погром «невинних російськомовних жертв»”⁵⁰.

Автори всіх проаналізованих нами текстів однозначно сходяться на тому, що російське втручання у внутрішні справи України це жорстке порушення не тільки правових, але й етичних стандартів. Одночасно представники польських ЗМІ підкреслюють, що схід України знаходиться під насильницьким впливом „російської пропаганди”, яка спотворює дійсність та створює неправдивий образ подій, пов’язаних з Євромайданом. Результат добре спланованої російської „інформаційної війни” наводить Марія Степан, яка в березні 2014 року була свідком мітингу в Сімферополі

⁴⁷ А. ŁĘSKA, J. ŁĘSKI, *Pokochać Ukrainę*, Warszawa 2014, с. 12-13.

⁴⁸ P. SMOLEŃSKI, *Szczęście nie wmerła i nie umrze. Rozmowa z Jurijem Andruchowiczem*, Wołowiec 2014, с. 43-44.

⁴⁹ А. КОРНИЕЖЕНКО, *Pelzająca wojna. Quo vadis Ukraino?*, Kraków, с. 62.

⁵⁰ M. JASTRZĘBSKI, *Krym. Miłość i nienawiść*, Gliwice 2016, с. 43.

[...], столиці Криму – півострова на межі війни. Поруч почтивий Ленін. Він прикрашений квітами та плакатами. До цоколю пам'ятника хтось прикріпив гасло: «Не смійте торкатися нашого вождя!». Та оклики: «Ро-сі-я!».

Так кричать, скільки сил в їхніх легенях, прихильники референдуму, який був запланований на найближчу неділю. Він має підтвердити те, про що ми можемо почути на кожному кроці: Крим це Росія. Тому вони тут. Усі, хто тут прийшов. Цілий майдан.

– Це за мир! Проти фашистів, бандерівців, нацистів, Правого сектора. Ці люди сюди не пройдуть. Крим це не Київ!

– Ви хочете жити в Україні, чи в Росії?

– Я? Хочу жити в Росії! Адже мир може принести нам лише Росія!⁵¹.

Російську поведінку дуже різко засудив також згадуваний Макс Кідрук, який написав, що після розпалу протестів на Майдані „російська пропаганда перетворилася на відкрито шовіністичну, агресивно імперіалістичну та фашистську індоктринацію; почалась справжня інформаційна війна, основною метою якої було показати звичайному росіянину, що російська агресія в Україні виправдана”⁵².

Польські журналісти та спеціалісти зі справ Східної Європи з увагою спостерігали за розвитком подій у Криму та Донбасі. Вони неодноразово підкреслювали, що не тільки фашизм, але й ще один з офіційних приводів російської агресії – утискання російськомовних жителів України, це просто вигадки і результат добре спланованої пропаганди. У польськомовних текстах легко знайти інформацію про те, що мовне питання на Майдані не існувало, більше того, досить часто наголошувалося на тому, що участь у мирних протестах бере також російськомовне населення, а то й просто росіяни⁵³. Один із таких випадків описує Марія Степан, яка у Києві познайомилась із Володимиром Капітоновим – російськомовним українцем російського походження, який спочатку помагав на Майдані, а потім організував матеріальну підтримку української армії. Журналістка наводить його слова: „Нам кажуть, що тут «бандерія», що тут не можна навіть по-російськи говорити. Адже я, «бандерівець», розмовляю і думаю по-російськи. Отже, як? Виходить, питання не в російській мові, правильно?»⁵⁴.

⁵¹ М. СТЕПАН, *Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć...*, с. 108. Про події в Сімферополі пише також М. Вирвал, див.: М. WYRWAŁ, ... *i zjedzie na ich głowy nasz gniew!*, Warszawa 2014, с. 185-189.

⁵² М. КІДРУК, *Ja, Ukrainiec*, с. 260.

⁵³ Р. PIENIAŻEK, *Pozdrowienia z Noworosji*, Warszawa 2015, с. 55-56.

⁵⁴ М. СТЕПАН, *Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć...*, с. 176.

Оскільки необхідність захисту „російськомовної меншини” в Україні була одним із приводів російської агресії, у багатьох текстах було приділено увагу мовному питанню. Після численних аналізів мовного розшарування українського суспільства, висвітлення проблеми культурної домінації російської мови та обговорення закону про мови нацменшин, деякі коментатори дійшли висновку, що однією із найбільших помилок нової української вади було скасування „мовного закону”. На думку Міхала Кацевіча,

це й стало імпульсом, який остаточно пустив у рух колеса великого проекту розвалу України. Такого подарунку чекали вороги Києва. У Києві змінюють мовний закон? Дивіться! Хочуть заборонити російську мову! Вони хочуть до Європи? – Ми є частиною руського міру, до чого нам Європа? – кричала Кримська вулиця⁵⁵.

Аналізовані нами матеріали інформують польське суспільство про необ’єктивність та заангажованість російських політиків, які переконували, що російські війська ніколи не входили на територію України. Журналісти неодноразово, часом ризикуючи своїм життям, викривали випадки т.зв. інформаційної війни з боку росіян та сепаратистів⁵⁶. Вони, наприклад, описують подію, яка начебто пройшла у місті Слов’янськ, в якому „українські націоналісти” з українського карального загону вбили навіть трилітнього хлопчика та прибили його тіло цвяхами до дверей. Свідком згаданих подій була „втікачка” із Слов’янська. Пізніше виявилось, що це лише підставлена акторка, Галина Пишняк, яка потім виступала у багатьох інших пропагандистських матеріалах⁵⁷.

Насамкінець вартує згадати, що у багатьох, переважно журналістських, матеріалах, можна дізнатися, що далеко не цілий Донбас хоче відокремлення від України, а щойно згадувані сепаратисти це в більшості не жителі України, а російські найманці та агенти ФСБ. Так, Міхал Пеньонжек каже, що жителі Донбасу дуже втомлені сепаратистами, але в більшості випадків не хочуть протистояти новій „владі”, а коли б і хотіли, то не знають, як це зробити⁵⁸. Він ще додає, що коли розмовляти із мешканцями подалі від сепаратистів, тоді вони кажуть, що це „ідіоти”. Хоча, здається, найкращим підсумком ситуації в Донбасі є ствердження Ігора Меціка, який написав, що

⁵⁵ M. KACEWICZ, *Somnie wolności. Ukraina od Majdanu do Donbasu*, Warszawa 2014, c. 191.

⁵⁶ P. PIENIAŻEK, *Pozdrowienia z Noworosji*, c. 109.

⁵⁷ Див. також: A. JAESKI, *Disinformation as a Weapon in Hybrid Warfare*. [Електронний ресурс:] Netherlands Atlantic Association. Режим доступу: http://www.atlcom.nl/upload/Aivar_Jaeski.pdf

⁵⁸ P. PIENIAŻEK, *Pozdrowienia z Noworosji*, c. 150.

коли люди в Донбасі відвертаються від України, вони роблять те не з політичних, а швидше з економічних міркувань. Увесь той крик, що вони захищатимуться від бандерівців та фашистів із Заходу, це белькіт, пропаганда. Ніхто не взяв би у свої руки зброю, якби в нього була своя хата та город, нормальна зарплата, заощадження в банку, а діти у добрій школі. Тоді в Києві могли би проголосити Бандеру святим, а цілий Донбас мав би усе це в дупі. Мав би, якби не голодував, а протягом останніх 25-ти років, тобто від часів незалежної країни, люди перебувають на межі убогості⁵⁹.

З другого боку, наголошується на тому, що український сепаратизм має не соціальні, а політичні фундаменти. Деякі аналітики та журналісти сходяться на тому, що стремління до емансипації від України це також своєрідний спосіб на захист своїх, не завжди легальних, інтересів. Таким чином, польський читач може дізнатися, що сепаратисти це просто люди, які дуже добре захищають не людей, а свої „бізнеси”, оскільки зрозуміли, що коли прийдуть Коломойський разом із Порошенком, тоді закінчиться час їхнього панування в Донбасівському басейні⁶⁰.

Коментатори підкреслюють, що те, що зараз відбувається в Донбасі, це не етнічна, чи мовна війна. На їхню думку, це конфлікт цивілізацій, зіткнення двох різних способів життя, бачення майбутнього та різних вартостей⁶¹. Ігор Мецік навів слова свого співрозмовника, який застерігав:

усі ці нісенітниці про русский мир, російський світ, окремий від решти планети. Окремої, унікальної цивілізації, розумом якої не охопити. Зверни увагу, що українці, які описують цей стан умислу, чи то пак духу, ніколи не скажуть росіянин, оскільки росіянин це сусід, брат, приятель, вони скажуть москаль. Тоді все ясно⁶².

З проаналізованих нами текстів можна витягнути основну думку, що на відміну від Помаранчевої революції, Революція гідності зовсім змінила Україну. Усі автори підкреслюють, що українці це дозріла нація, яка, нарешті, збудувала свою тотожність навколо своєї держави. Це все завдячують собі та... Володимиру Путіну, який переконав українців, що Росія це все-таки не старший брат України, а її прихильність ніколи не безкорислива. До речі, у багатьох текстах російський президент проходить червоною ниткою як особа заслужена для українського народу з огляду на поєднання людей. Один із співрозмовників Пьотра Погожельського сказав, що „тепер ми всі

⁵⁹ І. МІЕСІК, *Sezon na słoneczniki*, с. 147.

⁶⁰ Р. ПОГОРЗЕЛЬСКИ, *Ukraina. Niezwykli ludzie w niezwykłych czasach*, Gliwice 2015, с. 252.

⁶¹ І. МІЕСІК, *Sezon na słoneczniki*, с. 146.

⁶² Там же.

разом співаємо *Путін Хуїло*. Путіна треба дуже поважати, оскільки саме він так нас об'єднав. І об'єднав усіх Українців, які донині жили кожен для себе. Може, колись Владимира Путіна визнають одним із тих, хто відродив українську націю"⁶³. Найкращим, однак, підсумком можуть слугувати слова видатного українського письменника Юрія Андруховича, який висловив таке ось сподівання: „Я хотів би вірити, що другий Майдан це новий етап нашої історії, що ми, нарешті, покинемо це порочне коло української неспроможності та невдачі”⁶⁴.

На основі проаналізованих текстів можна ствердити, що польські журналісти та польські вчені намагаються представити справжнє підгрунтя російського втручання в Україні. Тут неодноразово підкреслюється, що російський президент хоче відтворити російську імперію і таким чином поставити себе в один ряд разом із такими постатями російської історії, як Петро I чи Катерина II⁶⁵. Так, Марія Степан наводить слова Віктора Ющенка, який переконаний, що “в Путіна є імперський план. Чи це було 300 років тому, чи 10, чи сьогодні, чи завтра, російська імперія на перше місце ставила українське питання. Завжди. І саме тому Україні не повинно поталанитися. Не дай Боже, щоб вона була в Європі – в іншому, цивілізованому світі”⁶⁶.

Протягом двох років, які вже минули від трагічних подій на Майдані Незалежності в Києві, у Польщі з'явилося дуже багато текстів про Україну, події Майдану, російське вторгнення в Крим чи російську агресію на сході України, при чому це не лише прес-матеріали польських ЗМІ, але й також численні книжки, які поширюють знання поляків про Україну та її мешканців. Глибокі аналізи допомагають польському читачу зрозуміти те, що відбувається по той бік Бугу. Вартує наголосити на тому, що польські автори помічають не тільки завершення будови українського громадянського суспільства та прояви патріотизму, але й також численні недоліки, які треба виправляти, щоб стати повноправним членом західноєвропейської спільноти. Тут показують, перш за все, велику корупцію, олігархійність української економіки та незадовільний темп запровадження необхідних Україні реформ. Дуже цінним є те, що деякі журналісти велику увагу приділяють мовному питанню в Україні та розшаруванню українського

⁶³ P. POGORZELSKI, *Ukraina. Niezwykli ludzie w niezwykłych czasach*, s. 220.

⁶⁴ P. SMOLEŃSKI, *Szcze ne wmerła i nie umrze*, s. 125.

⁶⁵ M. OLCZAWA, *Misja Ukraina*, s. 169.

⁶⁶ M. STEPAN, *Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć...*, s. 18.

суспільства. Дехто помічає, що окремі громадяни України залишаються невдоволеними наслідками Революції гідності, яка, на їхню думку, могла б змінити більше.

Окремі тексти торкаються питання менталітету українського народу. Так, Земовіт Щерек помічає, що крім прихильників західноєвропейського вибору України є й такі, кому це не зовсім до вподоби:

вони понуро дивляться на жовто-блакитну моду, на Бандери та тризуби, але говорять небагато. Вони не проявляють себе, тому що це ще не пора. Від Майдану не минуло надто багато часу, на кордоні – війна. Їм не подобається, що українськість сплинула на людей немов благословення, а раніше нічого не було. Якась неокреслена «радянськість». Радянськість це також було щось. Це також була тотожність, це хоча б світ російської мови, російської культури. «Русский мир». [...] На їхню думку українськість це щось неприродне. Якби хтось про те спитав, справжні сепаратисти це саме українці, оскільки це вони відриваються від «русского мира», а не навпаки⁶⁷.

Отже, польські автори помічають різниці в українському менталітеті, хоча найчастіше пояснюють це конфліктом генерацій.

Як уже згадувалося на початку цієї статті, з 90-их рр. ХХ століття польські вчені, письменники та журналісти приділяли щораз більше уваги українському питанню⁶⁸. Саме завдяки їхній діяльності польський читач може краще зрозуміти не тільки українську культуру, але й скомпліковані політичні та соціальні процеси, які на наших очах проходять у державі нашого східного сусіда. Вони також відіграють неабияку роль, виправляючи необ'єктивні журналістські матеріали російських ЗМІ і називаючи все своїм іменем. Додатково пригадують не тільки полякам, але й членам інших європейських держав, що хоча теоретично ніякої російсько-української війни немає, вона все ж таки є, а за словами Марії Степан⁶⁹, ті, хто поїхали воювати, знають, що це війна за життя. Та на смерть.

⁶⁷ Z. SZCZEREK, *Tatuaż z tryzubem*, Wołowiec 2015, s. 16-17.

⁶⁸ Останнім часом з'явилися нові книжки, як ось: А. KURKOW, *Dziennik ukraiński. Notatki z serca protestu*, Warszawa 2015; Т. JUDAH, *Czas wojny. Opowieści z Ukrainy*, Kraków 2016; К. KWIAKOWSKA-MOSKALEWICZ, *Zabić smoka. Ukraińskie rewolucje*, Wołowiec 2016; А. REID, *Pogranicze. Podróż przez historię Ukrainy 988-2015*, Kraków 2016.

⁶⁹ Див. М. СТЕПАН, *Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć* s. 181.

БИБЛИОГРАФИЯ

- CHOJNOWSKI A., BRUSKI J., Ukraina, Warszawa: Trio 2006.
- CHRUŚLIŃSKA I., *Ukraina. Przewodnik Krytyki politycznej. Z Jarosławem Hrycakiem rozmawia Iza Chruślińska*, Gdańsk–Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej 2009.
- JAESKI A., *Disinformation as a Weapon in Hybrid Warfare*. [Zasoby internetowe:] Netherlands Atlantic Association. Dostęp: http://www.atlcom.nl/upload/Aivar_Jaesi.pdf
- KACEWICZ M., *Sotnie wolności. Ukraina od Majdanu do Donbasu*, Warszawa: Ringier Axel Springer Polska 2014.
- KIDRUK M., *Ja, Ukrainiec*, Warszawa: Akurat 2015.
- KORNIEJENKO A., *Pełzająca wojna. Quo vadis Ukraino?*, Kraków: Wydawnictwo M 2014.
- ŁĘSKA A., ŁĘSKI J., *Pokochać Ukrainę*, Warszawa: Wielka Litera 2014.
- JASTRZĘBSKI M., *Krym. Miłość i nienawiść*, Gliwice: HELION 2016.
- MIECIK I., *Sezon na słoneczniki*, Warszawa: Agora 2015.
- MUCHA W., *Krew i ziemia. O ukraińskiej rewolucji*, Warszawa: Fronda 2014.
- NOWACKI A., *Mój pobyt w Kijowie* [Zasoby internetowe] Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Dostęp: <http://www.kul.pl/files/98/Kijow.pdf>
- OLCHAWA M., *Misja Ukraina*, Warszawa: Wydawnictwo RM 2016.
- PIENIAŻEK P., *Pozdrowienia z Noworosji*, Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej 2015.
- POGORZELSKI P., *Ukraina. Niezwykli ludzie w niezwykłych czasach*, Gliwice: HELION 2015.
- POGORZELSKI P., *Barszcz ukraiński*, Gliwice: HELION 2014.
- SERCZYK W.A., *Historia Ukrainy* Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum 2001.
- SMOLEŃSKI P., *Szcze ne wmerła i nie umrze. Rozmowa z Jurijem Andruchowyczem*, Wołowiec: Wydawnictwo „Czarne” 2014.
- STEPAN M., *Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć. Reportaże z Ukrainy*, Warszawa: Wydawnictwo Zwierciadło 2016
- SZCZEREK Z., *Przyjdzie Mordor i nas zje czyli tajna historia Słowian*, Kraków: Korporacja Ha!art 2013.
- SZCZEREK Z., *Tatuaż z tryzubem*, Wołowiec: Wydawnictwo „Czarne” 2015.
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy* [Zasoby internetowe] Internetowy System Aktów Prawnych Sejmu RP. Dostęp: <http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAAahUKEwjK75bN9v7HAhXGvHIKHANvBes&url=http%3A%2F%2Fisap.sejm.gov.pl%2FDownload%3Fid%3DWDU19931250573%26type%3D2&usg=AFQjCNFrqOt-lksnmXLjrzHHyNtEMBj02g>
- WOJCIECHOWSKI K., *Stoję za normalność*, „Wołanie z Wołynia” („Воляння з Волині”) 1(116) (2014), s. 37-40.
- WOJCIECHOWSKI M., *Pomarańczowy Majdan*, Warszawa: Wydawnictwo W.A.B. 2006.
- Wygraliśmy przyszłość: 10 lat prezydentury Aleksandra Kwaśniewskiego. Przemówienia, wywiady, dokumenty*, red. M. Jaśkiewicz, Warszawa: PPHU „Zapól” 2008.
- WYRWAŁ M., ... *i zjedźcie na ich głowy nasz gniew!*, Warszawa: „Świat Książki” 2014.

- ZURAWSKI vel GRAJEWSKI, P., *Polish-Ukrainian Relations 1991-2002* [Zasoby internetowe] Fundacja im. Stefana Batorego. Dostęp: http://www.batory.org.pl/ftp/program/forum/eu_ukraine/polish_ukrainian_relations.pdf
- Zwrotnik Ukraina*, red. J. Andruchowycz, Wołowiec: Wydawnictwo „Czarne” 2014.
- КОШКІНА С., *Майдан. Нерозказана історія*, Київ: Брайт Стар паблішинг 2015, [Koshkina S.: *Maydan. Nerozказana istoriya* Kyiv: Brayt Star pablishynh 2015].
- НАЄМ М., Пост від 21 листопада 2013 р. [Zasoby internetowe] Facebook. Dostęp: <https://www.facebook.com/Mustafanayyem/posts/10201177280260151>
- Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами – членами, з іншої сторони* [Zasoby internetowe] Верховна Рада України. Dostęp: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/905-2013-%D1%80>

REWOLUCJA GODNOŚCI I ROSYJSKA AGRESJA NA UKRAINIE POLSKA RECEPCJA

Streszczenie

Niniejszy artykuł poświęcony jest ukraińskiej Rewolucji Godności, znanej także jako Euromajdan oraz rosyjskiej agresji na Ukrainie. Przedmiotem badań są stosunki polsko-ukraińskie po 1991 roku, polskie postrzeganie wschodniego sąsiada oraz odbiór wydarzeń związanych z najnowszym ukraińskim protestem społecznym oraz rosyjską agresją przez polską opinię publiczną, polskie środowiska naukowe oraz polskie środowiska dziennikarskie. W niniejszej pracy skupiono się wyłącznie na wydawnictwach książkowych i świadomie pominięto publikacje prasowe.

W artykule wskazano, że od momentu uzyskania niepodległości przez Ukrainę w 1991 roku, w Polsce nieustannie wzrasta zainteresowanie kwestią ukraińską, przy czym znaczny wzrost uwagi obserwuje się od 2004 roku, czyli od Pomarańczowej Rewolucji. Wpływ na polską opinię publiczną miały także Euro 2012 oraz wydarzenia związane z Euromajdanem z 2013 roku.

Na podstawie przeanalizowanego materiału stwierdzono, iż autorzy polskich tekstów poświęconych omawianemu zagadnieniu dobrze orientują się w zawiłościach ukraińskiej polityki wewnętrznej oraz ukraińskiej historii. W swych licznych tekstach zwrócili szczególną uwagę na skomplikowane stosunki ukraińsko-rosyjskie, protekcyjnalne traktowanie Ukrainy przez „starszego brata” oraz rosyjską bezwzględność wobec „bratniego narodu”. Wśród opisywanych problemów pojawia się także kwestia oligarchizacji gospodarki ukraińskiej, powszechnej korupcji i nieudolności kolejnych ekip rządowych. Nade wszystko jednak podkreśla się fakt zakończenia procesu formowania społeczeństwa obywatelskiego na Ukrainie oraz wzrost świadomości narodowej i jednoznaczne potępienie „wojny hybrydowej”, bezprawnej aneksji Krymu, agresji w Donbasie.

Słowa kluczowe: wojna hybrydowa; Euromajdan; Krym; rosyjska agresja; propaganda; korupcja; społeczeństwo obywatelskie; protesty; rewolucja godności.

REVOLUTION OF DIGNITY AND RUSSIAN AGGRESSION
IN UKRAINE: POLISH RECEPTION

S u m m a r y

This paper is devoted to the Ukrainian Revolution of Dignity, also known as Euromaidan, and Russian aggression in Ukraine. The subject of the research are Polish-Ukrainian relations after 1991, the Polish perception of the eastern neighbour and the reception of events related to the latest Ukrainian social protest as well as Russian aggression by Polish public opinion, Polish academic communities and Polish journalists. This work focuses only on book publishing and deliberately omits press publications.

The paper pointed out that since the moment of independence in Ukraine in 1991, the interest in the Ukrainian issue has been constantly growing in Poland, with a significant increase in attention observed since 2004, namely since the Orange Revolution. Euro 2012 and events related to Euromaidan from 2013 also influenced Polish public opinion.

On the basis of the analysed material it was found that the authors of Polish texts devoted to this issue are well versed in the complexities of Ukrainian internal politics and Ukrainian history. In their numerous texts, they paid particular attention to the complicated Ukrainian-Russian relations, patronizing treatment of Ukraine by the “elder brother” and Russian ruthlessness towards the “brotherly nation”. Among the described problems there is also the issue of oligarchisation of the Ukrainian economy, widespread corruption and inefficiency of subsequent governmental teams. Above all, however, the fact of ending the process of forming a civic society in Ukraine and the increase of national consciousness and unambiguous condemnation of the “hybrid war”, unlawful annexation of Crimea or aggression in Donbass are emphasized.

Key words: hybrid warfare; Euromaidan; Crimea; Russian aggression; propaganda; corruption; civil society; protest; revolution of dignity.

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ТА РОСІЙСЬКА
АГРЕСІЯ В УКРАЇНІ: ПОЛЬСЬКА РЕЦЕПЦІЯ

Резюме

Эта статья посвящена Украинской революции достоинства, известной также как Евромайдан, и российской агрессии в Украине. Здесь исследуются польско-украинских отношения после 1991 года, польское восприятие восточного соседа, восприятие событий, связанных с недавним социальным протестом в Украине и российской агрессией польским общественным мнением, польским научным сообществом и польскими журналистами. В этой статье мы ориентируемся исключительно на публикации книг и намеренно опускаем материалы из прессы.

В статье указывалось, что с момента провозглашения независимости Украины в 1991 г. в Польше постоянно растет интерес к Украине, со значительным увеличением внимания с 2004 года, то есть со времен Оранжевой революции. Воздействие

на общественное мнение польского общества имел также Евро-2012 и события, связанные с Евромайданом 2013 года.

На основе анализируемого материала было обнаружено, что авторы польских текстов, посвященных обсуждаемому вопросу, хорошо осведомлены о тонкостях украинской внутренней политики и украинской истории. В своих многочисленных текстах они уделяли особое внимание сложным украинско-русским отношениям, показывали на покровительственное отношение "старшего брата" к Украине и российскую беспощадность против "братского народа". Среди заявленных проблем существует также проблема олигархии в украинской экономике, широко распространенная коррупция и некомпетентность очередных польских правительств. Прежде всего польские журналисты подчеркивают тот факт, что уже завершено процесс формирования гражданского общества в Украине и рост национального самосознания. Кроме того автор замечает, что польское общество безоговорочно осуждает "гибридную войну", незаконную аннексию Крыма, а также российскую агрессию в Донбассе.

Ключевые слова: гибридная война; Евромайдан; Крым; агрессия России; пропаганда; коррупция; гражданское общество; протест; революция достоинства.